

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

IETEIKUMI

PADOME

ES Narkomānijas apkaršanas stratēģija 2013.–2020. gadam

(2012/C 402/01)

PRIEKŠVārds

1. Šī ES Narkomānijas apkaršanas stratēģija laikposmam no 2013. gada līdz 2020. gadam nodrošina vispārēju politisku sistēmu un ES narkomānijas apkaršanas politikas prioritātes, ko noteikušas dalībvalstis un ES iestādes. Šīs stratēģijas sistēma, mērķis un uzdevumi kalpos par pamatu diviem secīgiem četru gadu ES narkomānijas apkaršanas rīcības plāniem.

2. Šī narkomānijas apkaršanas stratēģija ir balstīta pirmkārt un galvenokārt uz ES tiesību pamatprincipiem, un tajā visos aspektos ir ievērotas pamatvērtības, uz kurām balstīta Savienība: cilvēka cieņas, brīvības, demokrātijas, vienlīdzības, solidaritātes, tiesiskuma un cilvēktiesību respektēšana. Tās mērķis ir sargāt un uzlabot sabiedrības un indivīdu labklājību, aizsargāt sabiedrības veselību, nodrošināt augstu sabiedrības drošības līmeni, kā arī risināt narkotiku problēmu ar līdzsvarotu, integrētu un uz pierādījumiem balstītu pieeju.

3. Stratēģija balstās arī uz starptautiskajām tiesībām, atbilstīgām ANO konvencijām⁽¹⁾, kas nodrošina starptautisku tiesisko regulējumu, lai vērstos pret nelikumīgu narkotiku problēmu, kā arī uz Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju. Šajā ES Narkomānijas apkaršanas stratēģijā ņemti vērā atbilstīgie ANO politikas dokumenti, tostarp 2009. gadā pieņemtā ANO Politiskā deklarācija un rīcības plāns par starptautisko sadarbību, kas vērsta uz integrētu un līdzsvarotu stratēģiju narkomānijas apkaršanai pasaulē, kurā noteikts, ka narkotiku pieprasījuma samazināšana un narkotiku piedāvājuma samazināšana nelikumīgu narkotiku apkaršanas politikā ir savstarpēji pastiprinoši elementi, kā arī ANO Politiskā deklarācija par HIV/AIDS. Stratēģija ir izstrādāta, balstoties uz Lisabonas līgumā izklāstītajiem principiem un ņemot vērā Savienības un atsevišķu dalībvalstu attiecīgo kompetenci. Pienācīga vērība ir piešķirta subsidiaritātei un proporcionalitātei, jo ar šo ES stratēģiju ir mēģināts piešķirt papildu vērtību valstu stratēģijām. Stratēģiju īsteno saskaņā ar šiem principiem un kompetencēm. Turklāt stratēģijā pilnībā tiek respektēta Eiropas Cilvēktiesību konvencija un ES Pamattiesību harta.

4. Līdz 2020. gadam prioritātēm un rīcībai nelikumīgu narkotiku jomā, ko atbalsta un koordinē ar šo ES Narkomānijas apkaršanas stratēģiju, vajadzētu panākt vispārēju ietekmi uz ES narkotiku situācijas galvenajiem aspektiem. Tās nodrošina augstu cilvēku veselības aizsardzības pakāpi, sociālo stabilitāti un drošību, saskaņoti, efektīvi un iedarbīgi īstenojot pasākumus, iejaukšanos un pieejas narkotiku pieprasījuma un narkotiku piedāvājuma samazināšanā valstu, ES un starptautiskā mērogā, un līdz minimumam samazinot iespējamās negatīvās sekas, kas saistītas ar šo pasākumu īstenošanu.

5. Narkotiku parādība ir valsts mēroga un starptautiska problēma, kas jārisina globālā mērogā. Šajā sakarā liela nozīme ir koordinētai darbībai ES līmenī. Šī ES Narkomānijas apkaršanas stratēģija nodrošina kopīgu uz pierādījumiem balstītu sistēmu, lai vērstos pret narkotiku parādību gan ES, gan ārpus tās. Izveidojot

⁽¹⁾ ANO Vienotā Konvencija par narkotiskajām vielām (1961), kurā grozījumi izdarīti ar 1972. gada protokolu, Konvencija par psihotropām vielām (1971) un Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti (1988).

sistēmu kopīgām un papildinošām darbībām, stratēģija nodrošina to, lai šajā jomā ieguldītie līdzekļi tiktu izmantoti efektīvi un iedarbīgi, vienlaikus ņemot vērā dalībvalstu un ES iestāžu institucionāla rakstura un finanšu ierobežojumus un spējas.

6. Stratēģijas mērķis ir veicināt narkotiku pieprasījuma un narkotiku piedāvājuma samazināšanu ES, kā arī veselības un sociālo apdraudējumu samazinājumu un narkotiku izraisītā kaitējuma samazinājumu, īstenojot stratēģisku pieeju, ar ko atbalsta un papildina valstu politikas pasākumus, nodrošina sistēmu koordinētām un kopīgām darbībām un veido pamatu un politisko sistēmu ES ārējai sadarbībai šajā jomā. To panāks, īstenojot integrētu, līdzsvarotu un uz pierādījumiem balstītu pieeju.

7. Visbeidzot, šī stratēģija balstās uz pieredzi, kas gūta, īstenojot iepriekšējās ES narkomānijas apkarošanas stratēģijas un ar tām saistītos rīcības plānus, tostarp konstatējumiem un ieteikumiem, kas sniegti ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas 2005.–2012. gadam ārējā izvērtējuma ietvaros, vienlaikus ņemot vērā citus atbilstīgus politikas pasākumus un darbības ES līmenī un starptautiskā līmenī narkotiku jomā.

I. Ievads

8. Šajā stratēģijā izmantotas jaunas pieejas un ar to vēršas pret jaunām problēmām, kas apzinātas pēdējo gadu laikā, tostarp:

- pieaugoša tendence lietot dažādu vielu kombinācijas, tostarp atļautu vielu, piemēram, alkohola un kontrolētu recepšu medikamentu kombināciju ar neatļautām vielām;
- tendence lietot narkotikas, kas nav opioīdi, kā arī jaunu psihoaktīvu vielu parādīšanās un izplatīšanās;
- vajadzība nodrošināt un uzlabot piekļuvi kontrolētiem recepšu medikamentiem;
- vajadzība uzlabot narkotiku pieprasījuma samazināšanas dienestu kvalitāti, pārklājumu un dažādošanu;
- pastāvīgi augsta asinīs pārnēsājamo infekciju, it īpaši C hepatīta vīrusa, izplatība narkotiku intravenozo lietotāju vidū un potenciālie HIV infekcijas un citu tādu asinīs pārnēsājamo infekciju jaunu uzliesmojumu draudi, kas saistītas ar narkotiku intravenozo lietošanu;
- pastāvīgi augsta ar narkotiku lietošanu saistītas mirstības izplatība ES;
- vajadzība vērsties pret narkotiku lietošanu, īstenojot integrētu veselības aprūpes pieeju, cita starpā vērsties arī pret psihiatriskām blakusslimībām;
- dinamika nelegālo narkotiku tirgos, tostarp narkotiku kontrabandas ceļu mainīgums, organizētā pārrobežu noziedzība un jauno komunikācijas tehnoloģiju izmantojums nelegālo narkotiku un jaunu psihoaktīvo vielu izplatīšanas atvieglināšanai;
- vajadzība novērst prekursoru, pirmsprekursoru un citu būtisku ķīmisku vielu, kuras izmanto nelikumīgā narkotiku ražošanā, novirzīšanu no likumīgas tirdzniecības uz nelegālu tirgu un dažu tādu ķīmisku vielu novirzīšanu, ko izmanto kā atšķaidītājus.

9. ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas mērķi ir šādi:

- sniegt ieguldījumu ievērojamā narkotiku pieprasījuma, atkarības no narkotikām un ar narkotikām saistītu veselības un sociālo risku un kaitējuma samazinājumā;
- sniegt ieguldījumu nelegālo narkotiku tirgus sagraušanā un nelegālo narkotiku pieejamības ievērojamā samazināšanā;
- veicināt koordināciju, īstenojot aktīvu diskusiju un notikumu un problēmu analīzi narkotiku jomā ES un starptautiskā līmenī;

- vēl vairāk stiprināt dialogu un sadarbību starp ES un trešām valstīm un starptautiskām organizācijām jautājumos par narkotikām;
- veicināt labāku pārraudzības, pētniecības un izvērtējumu rezultātu izplatīšanu un labāku izpratni par narkotiku parādības visiem aspektiem un par iejaukšanās ietekmi, lai panāktu pamatotu un visaptverošu pierādījumu bāzi politikai un rīcībai.

10. Stratēģija balstās uz panākumiem⁽¹⁾, ko ES guvusi nelegālo narkotiku apkarošanas jomā, un tajā izmantota informācija par pastāvīgu, visaptverošu pašreizējās situācijas narkotiku jomā izvērtēšanu, it īpaši *EMCDDA* sniegtā informācija, vienlaikus atzīstot, ka aktīvi jāreaģē uz notikumu attīstību un jaunām problēmām.

11. Stratēģijas struktūra ir veidota, balstoties uz divām politikas jomām – narkotiku pieprasījuma samazināšanu un narkotiku piedāvājuma samazināšanu – un trim vispārējām tēmām: a) koordināciju, b) starptautisko sadarbību un c) pētniecību, informāciju, pārraudzību un izvērtēšanu. Divos secīgos rīcības plānos, ko attiecīgās prezidentvalstis sagatavos 2013. un 2017. gadā, sniegs konkrētu darbību sarakstu ar grafiku, atbildīgajām pusēm, rādītājiem un izvērtēšanas instrumentiem.

12. Pienācīgi ņemot vērā pašreizējo stāvokli attiecībā uz narkotikām un ar stratēģijas īstenošanu saistītās vajadzības, katrā no abām politikas jomām un trim vispārējām tēmām tiks atlasīts ierobežots skaits mērķtiecīgu darbību, lai tās iekļautu rīcības plānos, balstoties uz kritērijiem, kuros ietverti šādi principi:

- a) darbībām jābalstās uz pierādījumiem; tām jābūt zinātniski pamatotām un rentablām, tām jātiecas sasniegt reālistiski un izmērāmi rezultāti, kurus var novērtēt;
- b) darbībām būs atvēlēts noteikts laiks, tām tiks piešķirti attiecīgi kritēriji, veikuma rādītāji, kā arī būs noteiktas atbildīgās puses par to īstenošanu, ziņošanu un izvērtēšanu;
- c) darbībām jābūt skaidrai saiknei ar ES, un tām jāsniedz papildu vērtība.

13. Lai saglabātu pastāvīgu uzmanību stratēģijas un saistībā ar to pieņemto rīcības plānu īstenošanai, katra prezidentvalsts ar Komisijas atbalstu un, izmantojot *EMCDDA* un Eiropola tehnisko ieguldījumu, pievērsīsies prioritātēm un darbībām, kam tās prezidentūras laikā nepieciešama papildu rīcība Narkotiku jautājumu horizontālajā darba grupā, un pārraudzīs gūtos panākumus. Komisija, ņemot vērā dalībvalstu, Eiropas Ārējās darbības dienesta (EADD) sniegto informāciju, kā arī informāciju, kas pieejama no *EMCDDA*, Eiropola un citām ES struktūrām, kā arī no pilsoniskās sabiedrības, divreiz gadā sagatavos progresa ziņojumus, lai izvērtētu ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas un tās rīcības plānu mērķu un prioritāšu īstenošanu.

14. Komisija, ņemot vērā dalībvalstu sniegto informāciju, kā arī informāciju, kas pieejama no *EMCDDA*, Eiropola un citām atbilstīgām ES institūcijām un struktūrām, kā arī no pilsoniskās sabiedrības, līdz 2016. gadam sāks ārēju stratēģijas vidusposma izvērtēšanu, lai sagatavotu otro rīcības plānu 2017.–2020. gadam. Pēc narkomānijas apkarošanas stratēģijas un tās rīcības plānu īstenošanas noslēguma līdz 2020. gadam Komisija uzsāks vispārēju ārēju to īstenošanas izvērtēšanu. Šajā vērtējumā būtu arī jāņem vērā informācija, kas iegūta no dalībvalstīm, *EMCDDA*, Eiropola, citām atbilstīgām ES institūcijām un struktūrām, pilsoniskās sabiedrības, un iepriekšējie izvērtējumi, lai sniegtu ieguldījumu un ieteikumus ES narkomānijas apkarošanas politikas turpmākai attīstīšanai.

15. Lai sasniegtu tās mērķus un lai nodrošinātu efektivitāti, ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijā 2013.–2020. gadam pēc iespējas izmantos esošos instrumentus un struktūras, kas ar attiecīgām pilnvarām darbojas narkotiku jomā vai kurām ir saistība ar tās būtiskiem aspektiem, gan ES (it īpaši *EMCDDA*, Eiropolu, Eurojust, Eiropas Slimību profilakses un kontroles centru (ECDC), Eiropas Zāļu aģentūru (EZA) un sadarbību ar struktūrām ārpus ES (piemēram, ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas biroju, Pasaules Muitas organizāciju, Pasaules Veselības organizāciju un Pompidū grupu). Komisija, Augstā pārstāve, Padome un Eiropas Parlaments nodrošinās, ka ES pasākumi nelegālo narkotiku apkarošanas jomā ir koordinēti un ka tie papildina cits citu.

⁽¹⁾ Ziņojums par ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas un tās rīcības plānu neatkarīgu izvērtējumu atrodams http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/files/rand_final_report_eu_drug_strategy_2005-2012_en.pdf

16. Būtu jāpiešķir pienācīgi un mērķtiecīgi resursi šīs ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas mērķu īstenošanai gan ES, gan valstu līmenī.

II. Politikas joma – narkotiku pieprasījuma samazināšana

17. Narkotiku pieprasījuma samazināšana sastāv no virknes vienlīdz svarīgu un savstarpēji pastiprinošu pasākumu, tostarp profilakses (vides, vispārēju, selektīvu un ierosinātu), agrīnas atklāšanas un ieviešanas, riska un kaitējuma samazināšanas, ārstniecības, rehabilitācijas, sociālās reintegrācijas un atveseļošanās.

18. Narkotiku pieprasījuma samazināšanas jomā ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas 2013.–2020. gadam mērķis ir veicināt nelikumīgu narkotiku lietošanas ievērojamu samazinājumu, panākt sākuma vecuma palielināšanu, lai novērstu un samazinātu narkotiku lietošanas, narkotiku atkarības un ar narkotikām saistītu veselības un sociālo risku un kaitējuma problēmu, īstenojot integrētu, daudzdisciplīnu un uz pierādījumiem balstītu pieeju un veicinot un nostiprinot saskaņotību starp veselības aizsardzības, sociālās un tiesiskuma politikas jomām.

19. Narkotiku pieprasījuma samazināšanas jomā ir noteiktas šādas prioritātes (nav uzskaitītas prioritārā secībā):

- 19.1. Uzlabot efektīvu un diversificētu narkotiku pieprasījuma samazināšanas pasākumu pieejamību, piekļuvi un pārklājumu, veicināt labākās prakses apmaiņu un izmantošanu un izstrādāt un īstenot kvalitātes standartus profilakses (vides, vispārēju, selektīvu un ierosinātu), agrīnas atklāšanas un ieviešanas, riska un kaitējuma samazināšanas, ārstniecības, rehabilitācijas, sociālās reintegrācijas un atveseļošanās pasākumiem.
- 19.2. Uzlabot profilakses programmu pieejamību un iedarbīgumu (gan sākotnējo ietekmi, gan ilgtermiņa ietekmi), kā arī plašāk informēt par nelegālo narkotiku un citu psihoaktīvo vielu lietošanas bīstamību un iespējamām sekām. Lai to panāktu, profilakses pasākumos būtu jāiekļauj agrīnā atklāšana un ieviešana, veselīga dzīvesveida veicināšana un mērķtiecīga profilakse (t. i., selektīva un norādēm atbilstoša), kas būtu vērsta arī uz ģimenēm un komūnām.
- 19.3. Pastiprināt un izstrādāt efektīvus pieprasījuma samazināšanas pasākumus, lai reaģētu uz tādiem izaicinājumiem kā, piemēram, vairāku narkotiku vienlaicīga lietošana, tostarp legālo un nelegālo vielu kombinēta lietošana, kontrolēto recepšu medikamentu ļaunprātīga lietošana un jaunu psihoaktīvu vielu lietošana.
- 19.4. Investēt efektīvos riska un kaitējuma samazināšanas pasākumos, kuru mērķis ir būtiski samazināt nāves gadījumus, kas tieši un netieši ir saistīti ar narkotiku lietošanu, un asinīs pārnēsājamās infekcijas, kas saistītas ar narkotiku lietošanu, bet ne tikai tādas, HIV un vīrusu hepatītu, kā arī seksuāli transmisīvās slimības un tuberkulozi, kā arī turpināt pētījumus šajā sakarā.
- 19.5. Paplašināt efektīvas un diversificētas narkotiku lietotāju ārstēšanas pieejamību, piekļuvi un pārklājumu visā ES, attiecinot to uz problemātiskiem un atkarīgiem narkotiku lietotājiem, tostarp ne tikai opioīdu lietotājiem, tā, lai visi tie, kuri vēlas uzsākt ārstēšanos pret atkarību no narkotikām, to varētu darīt atbilstīgi vajadzībām.
- 19.6. Balstoties uz pienācīgu veselības aizsardzības situācijas un cietumnieku vajadzību izvērtējumu, pēc vajadzības kāpināt narkotiku pieprasījuma samazināšanas pasākumu izstrādi, pieejamību un pārklājumu cietumu vidē, lai sasniegtu tādu aprūpes kvalitātes līmeni, kas līdzvērtīgs aprūpes līmenim sabiedrībā kopumā, un ir saskaņā ar tiesībām uz veselības aprūpi un cilvēka cieņu, kā noteikts Eiropas Cilvēktiesību konvencijā un ES Pamattiesību hartā. Būtu jānodrošina aprūpes nepārtrauktība visās krimināltiesību sistēmas stadijās, kā arī pēc atbrīvošanas.
- 19.7. Izstrādāt un paplašināt integrētus aprūpes modeļus, ietverot vajadzības, kas saistītas ar garīgās un/vai fiziskās veselības problēmām, rehabilitāciju un sociālo atbalstu, lai uzlabotu un paaugstinātu problemātisko un atkarīgo narkotiku lietotāju, tostarp psihiatrisku blakusslimību skarto narkotiku lietotāju, veselības aprūpes un sociālo situāciju, sociālo reintegrāciju un atveseļošanās.

- 19.8. Izstrādāt efektīvus un diferencētus narkotiku pieprasījuma samazināšanas pasākumus, lai samazinātu narkotiku lietošanu un/vai palielinātu vecumu, kurā sāk lietot narkotikas; šiem pasākumiem jābūt pielāgotiem konkrētu grupu, narkotiku lietošanas paradumu un vides vajadzībām, īpašu uzmanību pievēršot neaizsargātām un marginālām grupām.
- 19.9. Novērst vietējās un reģionālās narkotiku lietošanas epidēmijas, kas var apdraudēt sabiedrības veselību ES, nodrošinot koordinētas un efektīvas kopējas pieejas.
- 19.10. Nosakot narkotiku pieprasījuma samazināšanas prioritātes, jāņem vērā konkrētās īpatnības, vajadzības un problēmas, ko narkotiku parādība izraisa valstu un ES līmenī. Šim mērķim obligāti jānodrošina pienācīgs resursu līmenis vietējā, valstu un ES līmenī.

III. Politikas joma – narkotiku piedāvājuma samazināšana

20. Narkotiku piedāvājuma samazināšana ietver ar narkotikām saistītas noziedzības, it īpaši organizētās noziedzības, profilaksi, novēršanu un apkarošanu, īstenojot tiesu iestāžu un tiesībsardzības iestāžu sadarbību, aizliegumus, noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, izmeklēšanu un robežu pārvaldību.
21. Narkotiku piedāvājuma samazināšanas jomā ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas 2013.–2020. gadam mērķis ir panākt nelegālu narkotiku pieejamības ievērojamu samazinājumu, apkarojot nelegālu narkotiku tirdzniecību, likvidējot organizētās noziedzības grupējumus, kuri iesaistīti narkotiku ražošanā un kontrabandā, efektīvi pielietojot krimināltiesību sistēmu, piemērojot efektīvu uz izlūkošanas datiem balstītu tiesībsardzību un palielinot apmaiņu ar izlūkošanas datiem. ES līmenī īpašu uzmanību pievērš liela mēroga, pārrobežu un organizētai ar narkotikām saistītai noziedzībai.
22. Narkotiku piedāvājuma samazināšanas jomā ir noteiktas šādas prioritātes (nav uzskaitītas prioritārā secībā):
- 22.1. Pastiprināt sadarbību un koordināciju starp tiesībsardzības aģentūrām stratēģiskā un operatīvā līmenī. Šeit būtu jāietver pārrobežu informācijas (un izlūkošanas datu) apmaiņas uzlabošana reālā laikā, labākās pieredzes un zināšanu apmaiņas uzlabošana, kā arī kopīgu operāciju un izmeklēšanu veikšana un citi pasākumi. Šajā sakarībā par svarīgu aspektu būtu jāuzskata sadarbība ar trešām valstīm, apkarojot ar narkotikām saistītu organizēto noziedzību, kas vērsta uz ES un kas notiek ES iekšienē.
- 22.2. Samazināt nelegālu narkotiku ražošanu, kontrabandu, nelikumīgu tirdzniecību, izplatīšanu un pārdošanu un šādu darbību veicināšanu ES iekšienē un aiz tās robežām, kā arī samazināt narkotiku prekursoru, pirmsprekursoru un citu svarīgu ķīmisku vielu, ko izmanto nelegālā narkotiku ražošanā, novirzīšanu.
- 22.3. Efektīvi reaģēt uz jaunajām tendencēm, tādām kā noteiktu ķīmisku vielu novirzīšana, kuras tiek izmantotas nelegālo narkotiku atšķaidīšanai, un uz narkotiku piegādi, izmantojot jaunās tehnoloģijas.
- 22.4. Īpaša uzmanība ir jāpievērš jaunajām komunikācijas tehnoloģijām, jo tām ir liela nozīme narkotiku (tostarp kontrolēto jauno psihoaktīvo vielu) ražošanā, reklamēšanā, nelikumīgā tirdzniecībā un izplatīšanā.
- 22.5. Dalībvalstis turpinās sadarboties un vajadzības gadījumā koordinēt savas darbības ES līmenī un ar attiecīgām ES un starptautiskām struktūrām un aģentūrām, piemēram, ar Eiropolu, Eurojust, EMCDDA, un pilnībā izmantot esošos instrumentus un metodes, kas pieejami tiesu iestāžu un tiesībsardzības iestāžu sadarbības jomā, piemēram, uz izlūkdatiem balstītu policijas darbību, narkotiku profilēšanu, kopējas izmeklēšanas grupas, kopīgas muitas un policijas operācijas un attiecīgas ieromes, piemēram, Eiropas daudznozaru platformas pret noziedzības draudiem (EMPACT) projektus, sadarbības koordinatoru platformas un izmantojot reģionālas platformas.
- 22.6. ES līmenī uzsvars jāliek uz tiesībsardzību, kas balstīta uz izlūkdatiem, un kas vērsta pret liela mēroga narkotiku ražošanu un tirdzniecību. Būtu vēl vairāk jānostiprina cieša koordinācija un sadarbība starp tiesībsardzības aģentūrām gan pašās dalībvalstīs, gan to starpā, kā arī ar Eiropolu.

- 22.7. Vajadzības gadījumā, ja šādi uzdevumi nav sākti vai īstenoti ar Eiropola palīdzību, ES var izveidot reģionālas *ad hoc* sadarbības ieromes vai platformas, lai cīnītos pret jauniem apdraudējumiem, ko rada mainīgie narkotiku kontrabandas ceļi un jauni organizētās noziedzības centri. Tas jā dara ar koordinētām atbildes operācijām. Šādām darbībām jābūt savietojamām ar esošajiem juridiskajiem un operatīvajiem pasākumiem ES līmenī, un ar tām šie pasākumi ir jāpapildina; minētās darbības ir jābalsta uz draudu novērtējumu un analīzi. Šādām sadarbības struktūrām vajadzētu būt elastīgām; to darbības laiks var būt īslaicīgs atkarībā no konkrēto apdraudējumu, kuru novēršanai tās paredzētas, turpmākās attīstības, un tām būtu cieši jāsadarbojas ar visām atbilstīgām ES aģentūrām un platformām, it īpaši ar Eiropolu.
- 22.8. Vajadzības gadījumā jānostiprina ES tiesu iestāžu un tiesībsardzības iestāžu sadarbība un esošās prakses izmantošana, izveidojot ātrāku un precīzāku atbildes rīcību. Atbalstīt tiesu iestāžu un tiesībsardzības iestāžu sadarbības pasākumus un informācijas un izlūkošanas datu apmaiņu.
- 22.9. Mērķtiecīgi un pēc vajadzības stiprināt Eiropas Savienības tiesisko pamatu, lai pastiprinātu ES atbildes rīcību, reaģējot uz jaunām tendencēm, nodrošināt, lai sadarbības centieni būtu savstarpēji papildinoši, lai apkarotu pārrobežu organizētās noziedzības grupējumus, lai konfiscētu ar narkotikām saistītu noziegumu ceļā iegūtus līdzekļus, pilnībā izmantojot ES līdzekļu atguves dienestu tīklu, tādējādi nodrošinot efektīvāku atbildes rīcību pret narkotiku tirdzniecību. Var izskatīt attiecīgu tiesībsardzības instrumentu turpmākas attīstības iespējas.
- 22.10. ES strādā, lai izveidotu efektīvāku politiku narkotiku piedāvājuma samazināšanas jomā, uzlabojot politikas izvērtējumus un analīzi, lai uzlabotu izpratni par narkotiku tirgiem un noziegumiem, kas saistīti ar narkotikām, kā arī ar narkotikām saistītas tiesībsardzības iestāžu atbildes rīcības efektivitāti.
- 22.11. Lai novērstu noziedzību, izvairītos no recidīvisma un veicinātu krimināltiesību sistēmas efektivitāti un iedarbīgumu, vienlaikus nodrošinot proporcionalitāti, ES pēc vajadzības mudinās narkomānijas apkarošanas politikas un programmu, tostarp apcietināto narkotiku lietotāju virzīšanas atkarības ārstēšanai un ar piespiedu sankcijām saistītu attiecīgu alternatīvu (piemēram, izglītošanu, ārstēšanu, rehabilitāciju, vēlāku aprūpi un sociālu reintegrāciju), izmantošanu, pārraudzību un efektīvu īstenošanu attiecībā uz likumpārkāpējiem, kuri lieto narkotikas.

IV. Vispārējā tēma – koordinācija

23. ES narkomānijas apkarošanas politikas jomā koordinācijas mērķis ir divējāds, proti, nodrošināt sinerģijas, komunikāciju un efektīvu informācijas un viedokļu apmaiņu politikas mērķu atbalstam, tajā pašā laikā mudinot uz aktīvu politisku sarunu un analīzi par jaunākajiem notikumiem un problēmām narkotiku jomā ES un starptautiskā līmenī.

Ir vajadzīga koordinācija ES institūcijās, dalībvalstīs, citās atbilstīgās Eiropas struktūrās un pilsoniskajā sabiedrībā, kā arī starp tām, no vienas puses, un starp ES, starptautiskām struktūrām un trešām valstīm, no otras puses.

24. Koordinācijas jomā ir noteiktas šādas prioritātes (nav uzskaitītas prioritārā secībā):

- 24.1. Nodrošināt sinerģijas, saskaņotību un efektīvus darba paņēmienus starp attiecīgām dalībvalstīm, ES institūcijām, struktūrām un ieremēm, balstoties uz lojālas sadarbības principu⁽¹⁾, izvairoties no centienu dublēšanās, nodrošinot efektīvu informācijas apmaiņu, efektīvi izmantojot resursus un garantējot darbību nepārtrauktību, vienai prezidentvalstij nomainot citu.
- 24.2. Ņemot vērā Narkotiku jautājumu horizontālās darba grupas kā galvenās narkotiku jautājumu koordinējošās struktūras lomu Padomē, tās koordinējošos centienus vajag vēl vairāk nostiprināt, ņemot vērā dažādu struktūru darbu, kurā ietilpst arī narkotiku aspekts, piemēram, Pastāvīgās komitejas operatīvai sadarbībai iekšējās drošības jautājumos (COSI) un Sabiedrības veselības aizsardzības jautājumu darba grupas darbu. Turklāt līdzsvarota pieeja narkotiku problēmai, ar vienādu spēku vēršoties

⁽¹⁾ LES, 4. pants.

pret narkotiku pieprasījumu un piedāvājumu, prasa ciešu sadarbību, mijiedarbību un informācijas apmaiņu ar citām attiecīgām Padomes darba sagatavošanas struktūrām, tostarp ārējās darbības jomā, un ar citām atbilstīgām ES ierosmēm tieslietu un krimināllietu jomās, tiesībsardzības, sabiedrības veselības aizsardzības un sociālā jomā.

- 24.3. Nodrošināt, ka ES un dalībvalstis turpina izstrādāt un īstenot darba metodes un labāko praksi daudzdisciplīnu sadarbībai, atbalstot stratēģijas mērķus, un nodrošināt, ka tos atbalsta valstu līmenī.
- 24.4. Nodrošināt iespējas katras prezidentvalsts laikā apspriest, pārraudzīt un izvērtēt koordinācijas un sadarbības jautājumus, jaunākās tendences, efektīvu iejaukšanos un citus politikas jaunumus, kas dod papildu vērtību ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijai, piemēram, valstu narkomānijas apkarošanas koordinātoru sanāksmēs.
- 24.5. Veicināt un mudināt pilsoniskās sabiedrības, tostarp nevalstisku organizāciju, kā arī jauniešu, narkotiku lietotāju un ar narkomāniju saistītu pakalpojumu saņēmēju aktīvu un jēgpilnu līdzdalību un iesaisti narkomānijas apkarošanas politikas pasākumu izstrādē un īstenošanā valstu, ES un starptautiskā līmenī. ES un starptautiskā līmenī nodrošināt arī iesaisti ES pilsoniskās sabiedrības forumā narkomānijas jautājumos.
- 24.6. Nodrošināt to, lai starptautiskos forumos, tādos kā Narkotisko vielu komisija (CND), un dialogos ar trešām valstīm, ES runātu vienā spēcīgā balsī, veicinot integrētu, līdzsvarotu un uz pierādījumiem balstītu ES pieeju narkotiku jautājumiem. Šajā sistēmā ES delegācijas var veikt noderīgu darbu, veicinot šādu pieeju narkomānijas apkarošanas jomā un sekmējot saskanīgu diskusiju par narkomānijas apkarošanas politiku.

V. Vispārēja tēma – starptautiskā sadarbība

25. Starptautiskā sadarbība ir būtiska joma, kur ES piešķir papildu vērtību dalībvalstu centieniem koordinēt narkomānijas apkarošanas politikas pasākumus un risināt problēmas. ES ārējās attiecības narkomānijas apkarošanas jomā balstās uz kopīgas atbildības un daudzpusības principiem, integrētu, līdzsvarotu un uz pierādījumiem balstītu pieeju, narkomānijas apkarošanas politikas iekļaušanu attīstības politikā, cilvēktiesību un cilvēka cieņas respektēšanu un starptautisko konvenciju ievērošanu.

26. Starptautiskās sadarbības jomā ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas 2013.–2020. gadam mērķis ir visaptveroša un līdzsvarotā veidā vēl vairāk nostiprināt dialogu un sadarbību starp ES un trešām valstīm un starptautiskām organizācijām narkomānijas apkarošanas jautājumos.

27. ES Narkomānijas apkarošanas stratēģija ir daļa no vispārējās pieejas, kas Eiropas Savienībai ļauj paust saskaņotu viedokli starptautiskā mērogā un dialogā ar partnervalstīm. ES joprojām būs apņēmības pilna starptautiski sadarboties un apspriest narkomānijas apkarošanas politikas pamatus, kā arī aktīvi dalīties informācijā par panākumiem, kas gūti, izmantojot ES narkomānijas apkarošanas politikas pieeju, kura ir vienādi līdzsvarota starp narkotiku pieprasījuma un narkotiku piedāvājuma samazināšanu, balstīta uz zinātniskiem pierādījumiem un izlūkošanas datiem, un kurā ir ievērotas cilvēktiesības.

Tam nepieciešama saskaņotība starp politikas jomām un darbībām ES līmenī, ieskaitot ārējo sadarbību saistībā ar narkotiku pieprasījuma samazināšanu, tostarp riska un kaitējuma samazināšanu, narkotiku piedāvājuma samazināšanu, alternatīvu attīstīšanu, zināšanu apmaiņu un nodošanu, kā arī valsts un nevalstisko dalībnieku iesaistīšanos.

28. ES un tās dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka ES Narkomānijas apkarošanas stratēģija un tās mērķi tiek iekļauti kopējā ES ārpolitikas satvarā kā daļa no visaptverošas pieejas, kura saskaņotā un koordinētā veidā pilnībā izmanto ES rīcībā esošos dažādos politikas virzienus un diplomātiskos, politiskos un finanšu instrumentus. Augstajai pārštāvei ar EĀDD atbalstu vajadzētu šo procesu veicināt.

29. Narkotiku apkarošanas jomā ES ārējās darbības mērķis ir turpināt pastiprināt un atbalstīt trešo valstu centienus pārvarēt problēmas, kas skar sabiedrības veselību, drošumu un drošību. To veiks, īstenojot šajā stratēģijā izklāstītās ierosmes un secīgos rīcības plānus, tostarp alternatīvu attīstīšanu, narkotiku pieprasījuma samazināšanu, narkotiku piedāvājuma samazināšanu, cilvēktiesību veicināšanu un aizsardzību, un arī ņemot vērā reģionālās ierosmes. Ņemot vērā narkotiku ražošanas un tirdzniecības ietekmi uz iekšējo stabilitāti un drošības stāvokli izcelsmes un tranzīvalstīs, pasākumi tiks arī vērsti uz to, lai cīnītos pret korupciju, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un ar narkotikām saistītos noziegumos gūtiem ienākumiem.

30. Starptautiskās sadarbības jomā ir noteiktas šādas prioritātes (nav uzskaitītas prioritārā secībā):

30.1. Uzlabot saskaņotību starp ES narkomānijas apkarošanas politikas iekšējiem un ārējiem aspektiem un atbildes rīcību, kas saistībā ar trešām valstīm vērsta uz narkotiku apkarošanu.

30.2. Palielināt ES iesaistīšanos un koordināciju starptautiskajā diskusijā par narkomānijas apkarošanas politiku – gan saistībā ar sarunām, kas notiek ar starptautiskajām organizācijām un struktūrām, tostarp ANO, G8 un Eiropas Padomi, gan attiecībā ar trešām valstīm, panākot kopējas ES nostājas, un uzņemoties efektīvu lomu ANO narkomānijas apkarošanas politikas procesā.

30.3. Nodrošināt, ka starptautiskā sadarbība narkotiku apkarošanas jomā ir iekļauta vispārējās politiskajās attiecībās un pamatnolīgumos starp ES un tās partneriem valsts un/vai reģionālā līmenī. Tajā būtu jāatspoguļo integrēta, līdzsvarota un uz pierādījumiem balstīta ES pieeja un jāiekļauj: politiskais dialogs, narkotiku apkarošanas koordinācija, pieprasījuma samazināšana (tostarp riska un kaitējuma samazināšana), piegādes samazināšana, tajā skaitā alternatīvu attīstīšana un tiesībsaizsardzība, narkomānijas apkarošanas politikas iekļaušana plašākā attīstības sadarbības programmā, informēšana, pētniecība, uzraudzība un izvērtēšana.

30.4. Nodrošināt, ka ES starptautiskajā atbildes rīcībā un darbībās, ko veic prioritārajās trešajās valstīs un pasaules reģionos, visaptveroši tiek ņemti vērā visi narkotiku parādības aspekti, un ar tām šajās valstīs un reģionos, izmantojot pastiprinātu partnerību, risina jautājumus, kuri attiecas uz attīstību, stabilitāti un drošību.

30.5. Nodrošināt, ka ES starptautiskā atbildes rīcība narkotiku apkarošanas jomā ir balstīta uz pierādījumiem un ietver situācijas un progresa uzraudzības procesu, iesaistot dažādus informācijas līdzekļus, ko sniedz Eiropas Komisija, EĀDD, tostarp ES delegācijas, dalībvalstis, EMCDDA, Eiropols, Eurojust un Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs, un cieši sadarbojoties ar ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas biroju.

30.6. Nodrošināt, ka atbalsts kandidātvalstīm un potenciālajām kandidātvalstīm, kā arī Eiropas kaimiņattiecību politikas valstīm tiek vērsts uz to, lai attīstītu pietiekamas spējas gan attiecībā uz piedāvājuma un pieprasījuma samazinājumu, un uz pierādījumiem balstītu, efektīvu un līdzsvarotu narkomānijas apkarošanas politiku – to veic, pastiprinot sadarbību, tostarp apmainoties ar ES labāko praksi un vajadzības gadījumā līdzdarbojoties ES aģentūrās, piemēram EMCDDA, Eiropolā un Eurojust.

30.7. Nodrošināt noturīgu politiskā dialoga līmeni un informācijas apmaiņu par stratēģijām, mērķiem un attiecīgajām ierosmēm, ar starptautiskajiem partneriem gan reģionālā, gan divpusējā līmenī risinot dialogus par narkotiku jautājumiem. Ir apzināti galvenie partneri, pamatojoties uz to sadarbības statusu ar ES un to nozīmi, vēršoties pret nelikumīgu narkotiku parādību globālā mērogā, vienlaikus ņemot vērā jaunus partnerus, kas ir iesaistījušies, izmainoties situācijai narkotiku jomā. Ar politisko dialogu vajadzētu papildināt un tam vajadzētu būt saskaņotam ar citām ārējām sadarbības struktūrām un to ietekmi un, attiecīgā gadījumā, nodrošināt forumu, kur apspriesties par sadarbības prioritātēm un progresu ES finansētos projektos.

30.8. Nodrošināt atbilstošu finansējuma un ekspertīzes līmeni (ko sniedz ES un tās dalībvalstis), tajā skaitā pastiprinot finansiālā un tehniskā atbalsta koordināciju, uzraudzību un izvērtēšanu – vienlaikus tiecoties panākt sinerģijas – un nepārtraukti nodrošinot līdzsvaru starp pārredzamu sadarbības, resursu, finansiālās un tehniskās palīdzības un sadarbības nodrošināšanu un narkotiku pieprasījuma

un narkotiku piedāvājuma samazināšanas pasākumiem, kas atspoguļo ES pieeju. ES būtu jācenšas panākt, lai ES delegācijām būtu attiecīgās zināšanas, lai atbalstītu uz trešām valstīm vērstu pasākumu īstenošanu narkotiku apkarošanas jomā. Šīs ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas starpposma pārskatā un galīgajā izvērtējumā būtu jāatspoguļo ietekme, ko atstāj ES tēriņi trešās valstīs, un Komisijai un EĀDD attiecīgā gadījumā vajadzētu sniegt dalībvalstīm jaunāko informāciju par prioritātēm un progresu attiecībā uz ES tēriņiem ārzemēs.

- 30.9. Sniedzot finansiālu un tehnisku atbalstu izcelsmes valstīm, ES un dalībvalstis jo īpaši nodrošina, ka alternatīvās attīstības programmas

— ir beznosacījumu, nediskriminējošas un, ja paredzēta izskaušana, ir skaidri secīgas;

— nosaka reālus ar lauku attīstību saistītus mērķus un panākumu rādītājus, nodrošinot līdzatbildību starp mērķa grupām;

— atbalsta attīstību vietējā līmenī, vienlaikus ņemot vērā mijiedarbību ar tādiem faktoriem kā cilvēka drošība, pārvaldība, vardarbība, cilvēktiesības, attīstība un pārtikas nodrošinājums.

- 30.10. Nodrošināt, ka, risinot politiskos dialogus un īstenojot un ieviešot attiecīgās programmas un projektus narkotiku apkarošanas jomā, tiek pilnībā iekļauta cilvēktiesību aizsardzība.

VI. Vispārēja tēma – informācija, pētniecība, uzraudzība un izvērtēšana

31. ES Narkomānijas apkarošanas stratēģijas 2013.–2020. gadam mērķis informācijas, pētniecības, uzraudzības un izvērtēšanas jomā ir sniegt labāku izpratni par visiem narkotiku parādības aspektiem un pasākumu ietekmi, lai sniegtu pamatotus un visaptverošus pierādījumus, uz kā balstīt politiku un darbības. Turklāt ES Narkomānijas apkarošanas stratēģija 2013.–2020. gadam tiecas veicināt labāku uzraudzības, pētniecības un izvērtēšanas rezultātu izplatīšanu ES un valstu līmenī, nodrošinot sinerģiju pastiprināšanu, līdzsvarotu finanšu resursu piešķiršanu, un izvairoties no centienu dublēšanās. To var panākt ar saskaņotām metodēm, sakaru veidošanu un ciešāku sadarbību.

32. Informācijas, pētniecības, uzraudzības un izvērtēšanas jomā ir noteiktas šādas prioritātes (nav uzskaitītas prioritārā secībā):

32.1. ES un tās dalībvalstīm gan valstu, gan ES līmenī būtu jāturpina sekmēt informācijas apmaiņu, datu vākšanu un uzraudzību, kā arī narkotiku situācijas pētniecību un izvērtēšanu, un atbildes rīcību. Tam būtu jāaptver visi attiecīgie parādības aspekti, tostarp narkotiku pieprasījums un piedāvājums. Īpaši būtu jāuzsver datu vākšanas un ziņošanas saglabāšana un turpmāka uzlabošana, ko veic atbilstīgi EMCDDA galvenajiem rādītājiem saistībā ar narkotiku pieprasījuma samazināšanu.

32.2. EMCDDA tās pilnvaru ietvaros būtu jāturpina pastiprināt zināšanu infrastruktūras un būtu jāturpina tās būtiskā loma visā ES centrāli veicinot, sniedzot un atbalstot informāciju, pētniecību, uzraudzību un novērtēšanu saistībā ar nelikumīgām narkotikām. Tai būtu jāturpina sniegt savlaicīga, holistiska un visaptveroša analīze par narkomānijas situāciju Eiropā un par atbildes rīcību saistībā ar šo situāciju, un jāsadarbības ar citām attiecīgām aģentūrām, tostarp – ja nepieciešams un ir piemēroti, ar Eiropas Slimību profilakses un kontroles centru (ECDC), Eiropas Zāļu aģentūru (EMA) un PVO.

32.3. Eiropolam būtu jāturpina centieni attiecībā uz informācijas apkopošanu un analizēšanu ar narkotikām saistītās organizētās noziedzības jomā, tajā pašā laikā dalībvalstīm būtu aģentūrai jāsniedz būtiska informācija. Aģentūrai būtu jāturpina regulāri iesniegt augstas kvalitātes draudu izvērtējumu ziņojumus (piemēram, ES SOCTA) par organizēto noziedzību, kas ES pastāv saistībā ar narkotikām.

- 32.4. Dalībvalstīm, ES iestādēm un aģentūrām būtu jāpastiprina informācijas un datu vākšana par visiem narkotiku piedāvājuma aspektiem, tostarp par narkotiku tirgiem, ar narkotikām saistītiem noziegumiem un par narkotiku piedāvājuma samazināšanu, lai uzlabotu analīzes veikšanu un uz informāciju balstītu lēmumu pieņemšanu. Dalībvalstīm, Komisijai, EMCDDA, Eiropolam un vajadzības gadījumā citām ES aģentūrām būtu jāstrādā kopā, lai uzlabotu datu vākšanu un ar politikas jomu saistītu un zinātniski pamatotu rādītāju izstrādi.
- 32.5. ES iestādēm, struktūrām un dalībvalstīm būtu jāuzlabo spēja konstatēt, izvērtēt un ātri un efektīvi reaģēt uz jaunu psihoaktīvo vielu parādīšanos, narkotiku lietošanas paradumu izmaiņām un epidēmiskiem uzliesmojumiem, kā arī citām jaunām tendencēm, kas rada risku sabiedrības veselībai un drošībai. To var panākt, cita starpā pastiprinot spēkā esošos ES tiesību aktus, veicot informācijas, izlūkošanas datu, zināšanu un labākās prakses apmaiņu.
- 32.6. Dalībvalstīm, ES iestādēm un aģentūrām vajadzētu veicināt un atbalstīt pētniecību, tostarp lietišķo pētniecību, jauno psihoaktīvo vielu jomā un nodrošināt sadarbību un koordināciju starp valsts un ES līmeņa tīkliem, lai stiprinātu izpratni par šo parādību. Uzraudzība šajā jomā būtu jāpalielina ciešā sadarbībā ar EMCDDA. Uzsvars it īpaši būtu jāliek uz tiesu medicīnas un toksikoloģisko spēju uzlabošanu, kā arī uz epidemioloģiskās informācijas pieejamības uzlabošanu.
- 32.7. Dalībvalstīm būtu jāturpina centieni saglabāt panākumus, kas gūti ES attiecībā uz uzraudzību un informācijas apmaiņu, tostarp izmantojot Reitox valstu kontaktpunktu tīklu, vienlaikus atbalstot ES standartizētas datu vākšanas un analīzes turpmāku attīstīšanu narkotiku pieprasījuma un narkotiku piedāvājuma jomās.
- 32.8. Nodrošināt atbilstošu finansējumu ar narkomāniju saistītiem pētījumu un attīstības projektiem ES un valstu līmenī saskaņā ar finanšu resursiem, tostarp izmantojot ES finansējuma programmas laikposmam no 2014.–2020. gadam. Projektos, ko atbalsta ES līmenī, būtu jāņem vērā stratēģijas prioritātes un tās rīcības plāni, un tiem jāsniedz skaidra ES pievienotā vērtība, nodrošinot konsekventi un sinerģijas, vienlaikus izvairoties no dublēšanās programmu un ES struktūru ietvaros.
- 32.9. ES iestādēm, struktūrām un dalībvalstīm politikas un ieviešanas pasākumu zinātniskās izvērtēšanas nozīme (koncentrējoties uz panāktajiem rezultātiem) būtu jāatzīst kā viens no galvenajiem elementiem, lai pastiprinātu ES pieeju narkomānijas apkarošanai, un būtu jāveicina tās izmantošana gan valsts, gan ES un starptautiskā mērogā.
- 32.10. Nodrošināt un pastiprināt apmācību tiem speciālistiem, kas iesaistīti narkotiku apkarošanas jautājumu risināšanā – gan narkotiku pieprasījuma, gan narkotiku piedāvājuma samazināšanas jomā.
-